

„Jutro obudzimy się w innej Polsce...”

Scenariusz zajęć popularyzujących wiedzę o samorządzie terytorialnym wśród młodzieży.

JAK KORZYSTAĆ ZE SCENARIUSZA?

Zajęcia według zaproponowanego scenariusza mogą zostać przeprowadzone w szkole podczas lekcji wiedzy o społeczeństwie¹ lub jako część projektu realizowanego z udziałem młodzieży (poziom gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej) przez bibliotekę, dom kultury, świetlicę środowiskową, lokalną organizację pozarządową lub partnerstwo tych instytucji i organizacji.

Charakter bardziej odpowiadający typowej lekcji szkolnej ma pierwsza część scenariusza („Jak powstał samorząd terytorialny w Polsce po 1989 roku”), natomiast część druga („Samorząd aktywnych mieszkańców”) ma charakter bardziej projektowy - wymaga więcej czasu, większego zaangażowania uczniów i wspierających ich dorosłych, działań realizowanych poza budynkiem szkoły itp. W realizacji drugiej części scenariusza mogą pomóc darmowe, dostępne online publikacje na temat tego, jak młodzież może realizować działania w środowisku lokalnym:

- <http://malazkola.pl/scenariusze-projektow-edukacyjnych/projekty-edukacyjne-spoleczno-obywatelskie-klasy-4-6-sp>
- http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/CEO/davBinary/Publikacje/broszura_zyw_a_lekcja1.pdf
- http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/CEO/davBinary/Publikacje/prezydencja_p_ublikacja-druk.pdf
- http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/CEO/davBinary/Publikacje/prezydencja_p_ublikacja-druk.pdf
- http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/CEO/davBinary/Publikacje/broszura_mob_pdf.pdf

a zwłaszcza:

- http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/CEO/davBinary/Publikacje/20_lat_wspolnie.pdf.

Ostatnia z proponowanych publikacji jest kompleksowym pomysłem na połączenie lekcji o samorządzie terytorialnym z działaniami uczniów poza szkołą.

Scenariusz jest propozycją, którą nauczyciele i inne osoby decydujące się na jego realizację (pracownicy bibliotek, domów kultury, świetlic, działacze organizacji pozarządowych itp.) powinny dostosować do warunków, w jakich zajęcia będą realizowane. Jednym z ważnych czynników, które warto wziąć pod uwagę, jest liczba uczniów uczestniczących w zajęciach. Może to wymagać np. innego podziału zadań zwłaszcza w drugiej części scenariusza.

¹ Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych s. 79
http://www.bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_20081223_zal_4.pdf

Istotnym czynnikiem może być otwartość na współpracę z młodzieżą lokalnych władz, instytucji i organizacji, co jest szczególnie ważne na etapie zbierania informacji oraz przygotowywania i prowadzenia debaty.

Różny może też być zasięg mapy aktywności społecznej mieszkańców, którą uczniowie mają przygotować. Powinien on zależeć od możliwości uczniów i może obejmować zarówno część większej miejscowości (np. jedną z dzielnic), jak i całą gminę (w przypadku małych gmin wiejskich).

CZEGO NAUCZY SIĘ MŁODZIEŻ?

Przy realizacji pierwszej części scenariusza młodzież nauczy się:

- analizy źródła, jakim jest film na temat powstania samorządu terytorialnego w Polsce,
- współpracy w kontekście nauczania i uczenia się od rówieśników,
- podstawowych faktów o procesie powstawania samorządu terytorialnego w Polsce.

Przy realizacji drugiej części scenariusza młodzież nauczy się:

- argumentować na rzecz ważnej roli, jaką odgrywa aktywność mieszkańców dla rozwoju samorządu terytorialnego oraz rozpoznawać podstawowe formy tej aktywności,
- współpracy w zespole zadaniowym,
- zbierania i porządkowania danych na temat zaangażowania mieszkańców w sprawy miejscowości,
- planowania i przeprowadzania prostych metod badania opinii mieszkańców,
- planowania i przeprowadzania dyskusji,
- wykorzystywania nowoczesnych technologii dla osiągnięcia wyżej wymienionych celów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

CZĘŚĆ 1.

JAK POWSTAWAŁ SAMORZĄD TERYTORIALNY W POLSCE PO 1989 R.?

KROK PIERWSZY

Wyjaśnij uczestnikom, że podczas tej części zajęć dowiedzą się, jak przebiegała jedna z najważniejszych reform przeprowadzonych w naszym kraju po 1989 r. polegająca na utworzeniu samorządu terytorialnego. Jeśli potrzebujesz podstawowej wiedzy na temat obecnego kształtu samorządu, to możesz skorzystać z następujących opracowań:

- <http://www.prezydent.pl/dla-mlodych/wirtualna-akademia/>
- <http://www.prezydent.pl/dla-mlodych/e-biblioteka/>

KROK DRUGI

Poproś uczestników, by obejrzeli w domu film „Zdarzyło się tylko w Polsce” w reżyserii Pawła Kędzierskiego dostępny online <http://ninateka.pl/film/edu-zdarzylo-sie-tylko-w-polsce> i wynotowali wszystkie pojęcia, których nie rozumieją². Następnie niech postarają się znaleźć znaczenia tych pojęć, pytając rodziców i znajomych, szukając w Internecie np. korzystając z e-pojęciownika zamieszczonego na stronie Prezydenta RP:

<http://www.prezydent.pl/dla-mlodych/e-pojeciownik/>

Poproś, by efekty swojej pracy przynieśli na zajęcia.

Jeśli masz więcej czasu na przeprowadzenie zajęć, młodzież może wspólnie obejrzeć film, a następnie pracować nad zdefiniowaniem występujących w nim nieznanym pojęć.

KROK TRZECI [ok. 20 min.]

Przeprowadź rundkę, podczas której uczestnicy wymieniają i zapisują na tablicy (flipczarcie) pojawiające się w filmie pojęcia, których nie rozumieli - każdy wymienia kolejno po jednym pojęciu tak długo, aż lista stanie się kompletna, to znaczy znajdą się na niej wszystkie niezrozumiałe pojęcia.

Następnie podziel uczestników na kilkuosobowe grupy i przydziel każdej z nich mniej więcej równą liczbę pojęć z listy np. jeśli w zajęciach uczestniczy 20 osób, a pojęć na liście jest 15, stwórz pięć czteroosobowych grup i przydziel każdej z nich trzy pojęcia. Poproś, aby wykorzystując przygotowane wcześniej wyjaśnienia postarali się sporządzić takie definicje przydzielonych im pojęć, które byłyby zrozumiałe także dla młodszych np. jeśli w zajęciach uczestniczą uczniowie gimnazjum, definicje te powinny być zrozumiałe dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej. Chodzi o to, by uczestnicy naprawdę rozumieli te pojęcia, a nie po prostu powtarzali wyjaśnienia dorosłych lub definicje znalezione w Internecie. Powiedz, by w razie potrzeby zwracali się o pomoc do ciebie. Jeśli istnieje taka możliwość, uczniowie mogą zapisywać swoje propozycje definicji we wspólnym dokumencie Google³ (w takim przypadku każda grupa musi dysponować jednym komputerem podłączonym do sieci) lub w dokumencie Word (nie jest potrzebny dostęp do Internetu). Jeśli w miejscu, gdzie odbywają się zajęcia nie ma potrzebnego wyposażenia, uczestnicy mogą zapisywać swoje definicje flamastrami na kartkach A-4.

KROK CZWARTY [ok. 25 min.]

Kiedy wszystkie grupy zakończą definiowanie pojęć poproś, aby każda z nich po kolei odczytywała swoje propozycje. Pozostali powinni słuchać uważnie i udzielić informacji zwrotnej, w jakim stopniu rozumieją definiowane pojęcie i czy będzie ono także

² Chodzi tu zarówno o pojęcia „historyczne” rzadko używane obecnie jak np. „nomenklatura” czy „wojna na górze”, jak i nazwy i pojęcia w rodzaju „komitety obywatelskie”, „rady narodowe”, „decentralizacja” itp.

³ O tym, jak go utworzyć np. <https://support.google.com/drive/answer/49114?hl=pl>

zrozumiałe dla młodszych koleżanek i kolegów. Można to także sprawdzić prosząc grupę uczniów szkoły podstawowej o udzielenie informacji zwrotnej.

W efekcie powstanie słownik pojęć potrzebnych do rozumienia treści filmu. Jeśli jest dostępny w postaci cyfrowej (jako dokument Google lub dokument Word zawierający wszystkie opracowane przez uczniów definicje), ułatwi zapoznanie się z nimi, a także korzystanie z nich w dalszej części zajęć (słownik można przeglądać w sieci, można też wydrukować i rozdać uczestnikom lub powiesić w klasie). W przypadku słownika opracowanego w formie kart A4 można poprosić osoby dysponujące telefonami o sfotografowanie ich i przesłanie swoim koleżankom i kolegom, by każdy miał do nich dostęp (oryginały powinny wówczas zawisnąć w widocznym miejscu).

KROK PIĄTY

Wyjaśnij uczestnikom, że dokładną analizę filmu przeprowadzą wykorzystując metodę zwaną „puzzle”. Polega ona na tym, że uczestnicy pracują w grupach, a każda z nich analizuje tylko jeden wybrany aspekt wiedzy o powstaniu samorządu terytorialnego w Polsce. Następnie poszczególne „fragmenty układanki” składają się na cały „obrazek”, kiedy każda z grup po kolei uczy pozostałe tego fragmentu, którym się zajmowała. Zanim uczestnicy przystąpią do pracy upewnij się, że rozumieją, na czym polegają poszczególne etapy metody „puzzle”.

Są to:

[ok. 60 min.] Etap pierwszy – praca w grupach jednorodnych, czyli zajmujących się jednym aspektem wiedzy z filmu. Podziel uczestników na cztery jednorodne grupy. Poproś, by każda z grup obejrzała ponownie film analizując go z punktu widzenia jednego aspektu wiedzy o reformie samorządowej:

- **GRUPA 1:** Na jakie etapy można podzielić działania, które doprowadziły do powstania samorządu terytorialnego w Polsce?
- **GRUPA 2:** Jaki był wkład trzech bohaterów filmu w powstanie samorządu w Polsce?
- **GRUPA 3:** Kim byli i jakimi interesami /motywami kierowali się przeciwnicy i zwolennicy reformy samorządowej?
- **GRUPA 4:** Czym różni się samorząd terytorialny powstały po 1989 roku od systemu władzy z czasów PRL? Jakie są podstawowe cechy samorządu terytorialnego?

Poproś uczestników, aby po zapoznaniu się z wybranym aspektem wiedzy o samorządzie terytorialnym, przygotowali się do przekazania tej wiedzy w ciągu ok. 10 min. koleżankom i kolegom z innych grup.

Aby proces ten był bardziej efektywny, poproś, by przygotowali krótką prezentację w PowerPoint, opracowali jakiś schemat np. ilustrujący etapy reformy samorządowej czy pokazujący przeciwników i zwolenników zmian, wykonali plansze z kluczowymi cechami samorządu terytorialnego, cytaty z wypowiedzi bohaterów filmu itp. Chodzi o to, by nauczanie nie polegało jedynie na opowiadaniu.

Ponadto poproś uczestników, aby przygotowali trzy pytania, dzięki którym sprawdzą, czy ich koleżanki i koledzy z innych grup zapamiętali najważniejsze przekazane przez nich informacje. W rezultacie powstanie test sprawdzający wiedzę, składający się z 12 pytań (każda z czterech grup przygotowuje trzy pytania).

[ok. 40 min.] Etap drugi – praca w grupach mieszanych, czyli w czteroosobowych grupach złożonych z przedstawicieli wszystkich grup jednorodnych. Po zakończeniu pracy grup jednorodnych poproś uczestników, by utworzyli czteroosobowe grupy mieszane. W każdej z nich znajdzie się co najmniej jeden przedstawiciel każdej grupy jednorodnej. Jeśli liczba uczestników jest niepodzielna przez cztery, może zdarzyć się, że w którejś grupie mieszanej znajdą się dwie osoby z którejś grupy jednorodnej. Nie ma to wielkiego znaczenia poza tym, że te osoby będą razem uczyć pozostałych. Zgodnie z założeniami, każdy z uczestników przy pomocy przygotowanych pomocy dydaktycznych uczy pozostałych swojego fragmentu puzzle'a i odpowiada na ewentualne pytania.

[ok. 30 min.] Etap trzeci – test sprawdzający wiedzę uczestników.

Po zakończeniu pracy w grupach jednorodnych zbierz od wszystkich grup przygotowane przez nie pytania sprawdzające. Zależnie od możliwości mogą być przygotowane na kartkach A4, ale też np. w dokumencie Google.

Po zakończeniu pracy w grupach mieszanych pokaż uczestnikom wszystkie pytania tworzące test numerując je od 1 do 12 (tablica, flipczart, rzutnik multimedialny). Odczytuj je po kolei dając chwilę na zastanowienie się. Każdy uczestnik notuje sobie indywidualnie: „+” (wiem) lub „-” (nie wiem) przy każdym pytaniu.

Następnie daj uczestnikom trochę czasu, by - pozostając w grupach mieszanych - pomogli sobie nawzajem odpowiedzieć na pytania, na które nie znają odpowiedzi lub nie są jej pewni. Test ma zatem charakter swego rodzaju samooceny połączonej z wzajemnym pomaganiem sobie w opanowaniu całej wiedzy (wszystkich elementów puzzle'a). To istota metody puzzle - uczenie się we współpracy, dążenie do tego, by pomagać sobie nawzajem w uczeniu się, a nie rywalizować ze sobą.

[ok. 4-5 min.] Etap czwarty – podsumowanie w grupach jednorodnych, co pomaga, a co przeszkadza w nauczaniu/uczeniu się. Uczestnicy spotykają się ponownie w grupach jednorodnych i każdy po kolei wypowiada się krótko odpowiadając na dwa pytania: Co pomagało mi, a co przeszkadzało w uczeniu innych? Co pomagało mi, a co przeszkadzało w uczeniu się od innych. Wypowiedzi te warto poprzedzić chwilą na zastanowienie się.

MATERIAŁY POMOCNICZE

Film „Zdarzyło się tylko w Polsce” w reżyserii Pawła Kędzierskiego dostępny online <http://ninateka.pl/film/edu-zdarzylo-sie-tylko-w-polsce>

CZĘŚĆ 2.

SAMORZĄD AKTYWNYCH MIESZKAŃCÓW

Prof. Jerzy Regulski specjalnie do uczestników zajęć (23 czerwca 2014 r.):

„Polska będzie taka, jaką potrafią zbudować jej obywatele. Ani lepsza, ani gorsza. Nikt inny tego za nas nie zrobi. Nasz wspólny sukces możemy osiągnąć jedynie przez stałe zaangażowanie nas wszystkich w realizację naszych spraw wspólnych.

Polska ma ustrój demokracji przedstawicielskiej. Społeczeństwo powierza kierowanie państwem wybranym swoim przedstawicielom. Ale to nie oznacza, że mieszkańcy są zwolnieni z innych obowiązków obywatelskich. To obywatele mają wyznaczać kierunki rozwoju państwa określając cele, jakie władze mają realizować. To obywatele poprzez swoje działania mają wspierać swych reprezentantów. I wreszcie obywatele mają kontrolować swoje wybrane władze, czy realizują to, czego mieszkańcy chcą i potrzebują.

Ale we wszystkich tych działaniach trzeba pamiętać, że władze sprawują ci, których wybraliśmy w wolnych wyborach. Że są to nasi reprezentanci, którym zaufaliśmy i którym powierzyliśmy nasze sprawy. Powinniśmy, więc ich wspierać, aby dobrze realizowali te zadania, które społeczeństwo im powierzyło.

Od dwudziestu pięciu lat cieszymy się wolnością i suwerennością naszego Kraju. Musimy, więc teraz rozwijać umiejętność kierowania tym wolnym Państwem i jego rozwojem. Musimy umieć wspólnie pracować na rzecz wspólnego dobra i pożytku społeczeństwa. Nie jest to łatwa nauka. Zbyt dużo jest w naszym myśleniu pozostałości z czasów, gdy państwo nie było suwerenne. Musimy się uczyć jak być świadomymi obywatelami.”

KROK PIERWSZY

Poproś uczestników o przeczytanie powyższej wypowiedzi profesora Jerzego Regulskiego na temat znaczenia aktywności mieszkańców dla rozwoju społeczności lokalnych.

Następnie podziel uczestników na kilkusobowe grupy i poproś ich, aby w trakcie dyskusji **[ok. 20 min.]** odpowiedzieli na następujące pytania:

- *Które z argumentów przytoczonych przez Profesora szczególnie Cię przekonują?*
- *Jakie można przedstawić kontrargumenty?*

Poproś uczestników, aby na zakończenie dyskusji postarali się wybrać trzy argumenty przytoczone przez Profesora oraz trzy kontrargumenty, które większość dyskutujących uznała za najważniejsze.

Poproś każdą z grup o przedstawienie efektów pracy. Zapisz na tablicy / flipczarcie najczęściej powtarzające się argumenty i kontrargumenty. Powiedz, że choć aktywność

mieszkańców jest ważna dla rozwoju miejscowości (gminy, dzielnicy), to nie wszyscy mieszkańcy decydują się na taką aktywność. Aby dowiedzieć się, dlaczego tak się dzieje, co powoduje, że niektórzy mieszkańcy angażują się w sprawy lokalne, a inni nie oraz co zrobić, aby to zaangażowanie zwiększyć, zaproponuj uczestnikom udział w następujących działaniach:

1. Opracowaniu interaktywnej mapy aktywności mieszkańców na terenie miejscowości, gminy, dzielnicy.
2. Przeprowadzeniu wywiadów z aktywnymi mieszkańcami na temat powodów ich zaangażowania oraz ankiety badającej przyczyny mniejszego zaangażowania.
3. Zorganizowaniu dyskusji z udziałem mieszkańców, podczas której zbierane będą pomysły na to, jak zwiększyć zaangażowanie mieszkańców.

Powiedz, że działania te będą realizowane w grupach. Każda grupa będzie odpowiedzialna za jedno działanie:

- Grupa I - zbieranie danych do mapy aktywności mieszkańców
- Grupa II - opracowanie mapy
- Grupa III – wywiady z mieszkańcami oraz ankieta
- Grupa IV - przygotowanie i przeprowadzenie dyskusji z udziałem zaproszonych gości, podczas której zbierane będą pomysły na to, jak zwiększyć zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej.

Wyjaśnij uczestnikom, że działania będą prowadzone równoległe według wspólnie opracowanego harmonogramu

[Czas realizacji poniżej opisanych działań będzie zależeć od tego, ile godzin dziennie młodzież może na nie poświęcić, co pośrednio może wynikać z faktu, czy przedsięwzięcie jest realizowane w ramach zajęć szkolnych, czy też po zajęciach szkolnych w bibliotece, domu kultury itp. Ponadto opracowując harmonogram trzeba wziąć pod uwagę dotychczasowe doświadczenia i kompetencje młodzieży, w tym te związane z realizacją działań w zespołach. Szacunkowy czas trwania działań to ok. 1-2 miesiące].

Każda grupa wybierze ze swego grona koordynatora, który będzie kontaktować się z koordynatorami innych grup po to, by wszyscy wiedzieli, jak przebiega praca, pomagali sobie w razie trudności i dbali o to, by działania wszystkich grup zakończyły się sukcesem. Podkreśl, że praca każdej grupy to ważny wkład do wspólnego dzieła.

KROK DRUGI

Zanim młodzież zacznie realizować swoje zadania w grupach, zaproponuj wspólne ćwiczenie. **[ok. 20 min.]** Poproś, aby każdy indywidualnie wyobraził sobie aktywnego mieszkańca – kogoś, o kim można powiedzieć, że angażuje się w sprawy społeczności

lokalnej (gminy / miejscowości). Niech uczestnicy postarają się wyobrazić, co taki mieszkaniec konkretnie robi? Na czym polega jego zaangażowanie?

Następnie poproś, by zapisali na małych karteczkach przykłady aktywności mieszkańców (każdy na oddzielnej kartce). Niech uczestnicy spotkają się w parach i opowiedzą, co przyszło im do głowy i co zapisali na kartkach. Niech ułożą listę przykładów w taki sposób, by pomysły identyczne lub podobne zostały ułożone jedno na drugim.

Następnie uczestnicy spotykają się w „czwórkach” (połączone dwie pary) i wykonują identyczne czynności. Na koniec poproś każdą z „czwórek” o odczytanie po jednym przykładzie. Zapisuj je na tablicy / flipczarcie. Powtórz tę czynność, aż wyczerpie się lista przykładów. W ten sposób powstanie lista przykładów znanych młodzieży z doświadczenia (bezpośredniego lub doświadczenia rodziców, znajomych itp.) czy mediów lokalnych. Jeśli będzie taka potrzeba, uzupełnij listę o swoje propozycje. Powiedz, że lista ta zostanie wykorzystana na kolejnych etapach pracy. Ułatwi zarówno opracowanie mapy aktywności, jak i przeprowadzenie wywiadów, ankiety oraz dyskusji.

KROK TRZECI

Podziel uczestników na cztery grupy i wyjaśnij, na czym polegają ich zadania (możesz też przygotować krótki opis zadań w formie instrukcji i rozdać uczniom):

GRUPA I: ZBIERANIE DANYCH DO MAPY

Zadanie polega na zebraniu danych o aktywności mieszkańców i przekazaniu ich w formie raportu grupie II, która wykorzysta je do opracowania interaktywnej mapy (najlepiej, by raport z danymi powstał w formie elektronicznej np. w programie Word lub PowerPoint). Poproś uczestników, by przypomnieli sobie przykłady aktywności mieszkańców spisane wcześniej w formie listy.

Niech zastanowią się wspólnie, gdzie mogą znaleźć informacje na temat aktywności mieszkańców w ich miejscowości (gminie, dzielnicy). Źródłem informacji mogą być zarówno pracownicy urzędu gminy (w tym osoba zajmująca się kontaktami z organizacjami pozarządowymi), jak i pracownicy instytucji lokalnych np. biblioteki, domu kultury, świetlicy, liderzy organizacji pozarządowych, grup nieformalnych np. koła gospodyń wiejskich, a także rodzice i znajomi.

Poproś, by zadbali o rzetelność zebranych informacji np. sprawdzając je w dwóch różnych źródłach. Jeśli dotarcie do jakiejś informacji okaże się niemożliwe, powinii zaznaczyć to w przygotowanym przez siebie raporcie.

Zebrane dane powinny - w odniesieniu do każdej aktywności mieszkańców - umożliwić odpowiedź na następujące pytania:

- **KTO WYKONAŁ DANE DZIAŁANIE?** Jaka organizacja czy grupa mieszkańców?
- **CO ZOSTAŁO ZROBIONE?** Co ta organizacja czy grupa zrobiła na rzecz swojej miejscowości?

- NA RZECZ KOGO ZOSTAŁO WYKONANE TO DZIAŁANIE? Kto konkretnie korzysta z efektów tych działań?
- GDZIE TO DZIAŁANIE ZOSTAŁO PRZEPROWADZONE? Podanie, o ile to możliwe, dokładnej lokalizacji, by można było zaznaczyć to miejsce na mapie.

Sporządzony według takiej struktury opis każdej formy aktywności mieszkańców można uzupełnić odesłaniem do strony internetowej, na której znajduje się więcej informacji na temat danego działania lub miejsca w sieci, gdzie można obejrzeć np. fotografie z jego przebiegu.

GRUPA II: OPRACOWANIE MAPY

Zadaniem uczestników jest wykorzystanie danych zebranych przez grupę I i zwiualizowanie ich w formie mapy. Koncepcję mapy uczniowie przygotowują w czasie, gdy grupa I zbiera dane po to, by sama realizacja koncepcji zajęła jak najmniej czasu. Mapa może zostać opracowana na dużym arkuszu papieru z naszkicowanym konturem miejscowości (gminy, dzielnicy), legendą objaśniającą użyte symbole oraz przyklejonymi wydrukami opisów sporządzonych według wspomnianej wyżej struktury. Jednak warto wykorzystać realizację tego działania z młodzieżą do rozwijania kompetencji cyfrowych. Można tu wykorzystać mapy Google. Istnieją gotowe instrukcje wyjaśniające, jak stworzyć własną mapę Google np.

<https://support.google.com/maps/answer/62843?hl=pl>

Wówczas na mapie można zaznaczyć podstawowe dane, a do dodatkowych odesłać w formie linków do stron internetowych czy rozwiązań chmurowych takich jak

<http://picasa.google.com/> czy <https://www.dropbox.com/>

GRUPA III: BADANIE „CO POWODUJE, ŻE MIESZKAŃCY ANAGAŻUJĄ SIĘ W SPRAWY LOKALNE?”

Zadanie polega na zebraniu od mieszkańców informacji, dlaczego angażują się w działania na rzecz swojej miejscowości (gminy, dzielnicy) i co im takie zaangażowanie utrudnia. Zostaną one zaprezentowane uczestnikom debaty, którą przygotowuje grupa IV.

Informacje te młodzież może zgromadzić w formie krótkich nagrań wypowiedzi osób aktywnych: *Co powoduje, że Pani / Pan angażuje się w działania na rzecz swojej miejscowości?*

Przy poszukiwaniu takich osób grupa III powinna współpracować z grupą I. Nagrania mogą mieć formę filmiku (można użyć np. odpowiedniej opcji telefonu) lub nagrania audio (tu też wystarczy opcja dyktafonu w telefonie). Zaletą filmików jest to, że są atrakcyjniejsze podczas prezentacji.

Proponujemy, aby odpowiedzi na pytanie, co utrudnia mieszkańcom zaangażowanie się w sprawy miejscowości (gminy, dzielnicy) poszukiwać korzystając z prostej, anonimowej ankiety. Może ona zawierać jedno otwarte pytanie: *Co utrudnia Pani / Panu zaangażowanie*

się w sprawy naszej miejscowości? W takim przypadku kluczowe jest pogrupowanie odpowiedzi mieszkańców w kilka kategorii i określenie, które z nich pojawiają się najczęściej.

Podczas prezentacji przed debatą młodzież powinna w sugestywny sposób przedstawić wyniki ankiety np. najczęściej pojawiające się odpowiedzi mogą zostać przedstawione dużą czcionką, jeśli młodzież będzie korzystała z PowerPoint lub jeśli przygotuje plakaty na kartkach flipczartowych.

Ankieta może być przygotowana tradycyjnie na papierze lub online np. jak założyć ankietę: <http://moje-ankiety.pl/demo>. W pierwszym przypadku ankieta może być rozdawana mieszkańcom w ruchliwych miejscach np. na rynku, w pobliżu supermarketu itp. Respondenci mogą wypełniać ją na miejscu i wrzucać do przygotowanego kartonowego pudła lub zabierać ze sobą i po wypełnieniu oddać we wskazanym miejscu (można poprosić o pomoc właścicieli sklepów, którzy wystawią pudła w widocznym miejscu). W przypadku ankiety online potrzebna jest odpowiednia promocja z linkiem do ankiety. Aby nie pominąć opinii osób, które nie korzystają z poczty internetowej, ankieta może być przeprowadzona w obydwu formach.

GRUPA IV: PRZYGOTOWANIE I PRZEPROWADZENIE DYSKUSJI Z UDZIAŁEM ZAPROSZONYCH GOŚCI, W TRAKCIE KTÓREJ ZBIERANE BĘDĄ POMYSŁY NA TO, JAK ZWIĘKSZYĆ ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW W SPRAWY SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Zadaniem grupy jest przygotowanie i przeprowadzenie dyskusji o tym, jak zwiększyć zaangażowanie mieszkańców. Grupa musi podjąć decyzje w następujących sprawach:

Kogo zaprosić do udziału w dyskusji?

Wspierając młodzież w podejmowaniu decyzji w tej sprawie zadbaj, aby nie zostali pominięci np. przedstawiciele organizacji i grup, których działania zostaną zilustrowane na mapie (należy skonsultować się z koleżankami i kolegami z grupy I i II), przedstawiciele urzędu gminy (burmistrz / wójt), przedstawiciele młodzieży (poza tymi, które biorą udział w realizacji działania), przedstawiciele tej części mieszkańców, która do tej pory nie angażowała się w działania społeczne itp.

Jak zaprosić te osoby?

Młodzież powinna zdecydować, czy udział w dyskusji jest otwarty (każdy może się zgłosić, nie trzeba się zapisywać), czy też biorą w niej udział osoby zaproszone.

W pierwszym przypadku istotna jest wielkość sali, którą dysponujemy (ile osób możemy pomieścić?) i metoda dyskusji (przewidujemy dyskusję w podgrupach moderowanych przez przedstawiciela grupy IV najlepiej wspieranego przez osobę dorosłą, aby uczestnicy mogli rzeczywiście zabrać głos, podgrupy powinny liczyć nie więcej niż 8-10 osób, a zatem liczba uczestników dyskusji jest też pochodną tego, ilu jest moderatorów).

W drugim przypadku uzyskujemy większą kontrolę nad liczbą i składem uczestników dyskusji.

W obu przypadkach młodzież musi przygotować ogłoszenie (tryb otwarty) lub zaproszenie (tryb zamknięty) i zadbać o to, by informacja dotarła do uczestników. Jeśli to możliwe, warto zachęcić do współpracy media lokalne, poprzez które można wyjaśnić mieszkańcom, na czym polegają działania realizowane przez młodzież i jaki jest ich cel. Po ich zakończeniu warto też poinformować o efektach, w tym o pomysłach wypracowanych podczas dyskusji. Może zapoczątkuje to większy cykl materiałów na temat aktywności mieszkańców?

Jak przygotować miejsce, w którym odbędzie się dyskusja?

Na przebieg dyskusji istotny wpływ może mieć miejsce, w którym zostanie ona przeprowadzona. Uczestnicy powinni czuć się komfortowo, a zatem przestrzeń musi być odpowiednia dla danej liczby osób. Oznacza to też odpowiednią liczbę krzeseł i stolików, które będą potrzebne podczas prezentacji (np. do ustawienia rzutnika multimedialnego) czy przeprowadzenia dyskusji w podgrupach. Jeśli uda nam się znaleźć sponsora, który sfinansuje zakup np. wody, herbaty czy kawy, potrzebne jest wygospodarowanie kąciaka na poczęstunek. Nie mniej istotne mogą okazać się takie kwestie jak oświetlenie (lub konieczność zaciemnienia, jeśli będzie używany rzutnik) oraz dopływ świeżego powietrza. Pomóż młodzieży przeprowadzić wizję lokalną, która ułatwi dopilnowanie wszystkich tych kwestii. Pomocne może okazać się sfotografowanie sali, a następnie przygotowanie planu wykorzystania powierzchni z zaznaczeniem krzeseł, stolików, miejsca, w którym będzie ustawiony rzutnik i ekran itp. Oczywiście wszelkie rearanżacje wymagać będą uzgodnień z właścicielem.

Jak przeprowadzić dyskusję?

Proponujemy, aby dyskusja miała następujący przebieg:

WPROWADZENIE: Prowadzenie spotkania może być wspólnym zadaniem przedstawiciela młodzieży oraz ich dorosłego opiekuna. Witają oni zaproszonych gości, przypominają cel spotkania oraz jego przebieg (co się wydarzy i w jakim czasie). Warto też poprosić o przywitanie gości właściciela sali, w której odbywa się dyskusja.

PREZENTACJE: Kontekst dyskusji nadają prezentacje przygotowane przez młodzież z grupy II i III zawierające: pokaz mapy aktywności społecznej w miejscowości (gminie, dzielnicy), nagrane wypowiedzi mieszkańców dotyczące tego, co motywuje ich do angażowania się w sprawy miejscowości, najczęściej udzielane odpowiedzi na ankietę o bariery zaangażowania społecznego. Do prezentacji zapraszają prowadzący. Oni też kierują procesem zadawania pytań przez uczestników.

DYSKUSJE W PODGRUPACH: Prowadzący wyjaśniają uczestnikom, jak będzie przebiegać dyskusja. Proponujemy następującą metodę⁴: Uczestnicy dzielą się na ośmio – dziesięcioosobowe podgrupy i siadają razem (ustawiają krzesła w krąg, jeśli są stoliki siadają wokół nich). We wszystkich podgrupach dyskusja trwa 45 min. i odbywa się wokół tego samego pytania: „Jak zwiększyć zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej (gminy, miasta, dzielnicy)?”

W każdej grupie powstaje lista konkretnych pomysłów zapisywanych przez sekretarza grupy (na flipczarce lub bezpośrednio w komputerze, jeśli jest do dyspozycji rzutnik multimedialny). Po zakończeniu pracy prowadzący proszą przedstawicieli podgrup o zaprezentowanie ich pomysłów. Na zakończenie prowadzący inicjują otwartą dyskusję na temat przedstawionych propozycji np. w kontekście tego, co można zrobić natychmiast, a co wymagałoby więcej czasu itp.

ZAMKNIĘCIE DYSKUSJI: Prowadzący dziękują wszystkim uczestnikom za poświęcony czas i zebrane pomysły. Informują też o dalszych krokach: np. opracowaniu zebranych pomysłów i udostępnieniu ich na stronie internetowej szkoły, biblioteki itp. oraz przekazaniu burmistrzowi / wójtowi.

Jak udokumentować przebieg dyskusji?

W działaniu tym młodzież z grupy IV wspierać mogą członkowie pozostałych grup. Chodzi o to, by wydarzenie było dobrze udokumentowane, bo dzięki temu będzie można wykorzystać je w działaniach informacyjnych i promocyjnych. W zależności od sprzętu, którym dysponuje młodzież, dokumentacja może mieć charakter filmików, fotografii (sfotografować można nie tylko uczestników, ale także efekty pracy w podgrupach) itp. Warto zorientować się, czy jest jakaś osoba w społeczności, która w formie wolontariatu mogłaby przygotować uczniów do filmowania / fotografowania oraz obrabiania i udostępniania zgromadzonego materiału.

Jak poinformować mieszkańców o przebiegu i efektach dyskusji?

Młodzież powinna zdecydować, w jaki sposób poinformuje mieszkańców o przebiegu i efektach dyskusji. Ważna może okazać się współpraca z mediami lokalnymi. Młodzi mogą też sami przygotować informację prasową⁵, reportaż wykorzystujący materiały dokumentujące przebieg dyskusji itp.

⁴ Więcej informacji na temat innych sposobów prowadzenia dyskusji:

http://www.biblioteki.org/repository/PLIKI/SPOTKANIE/DOBRE_SPOTKANIE_jak_to_zrobic_www.pdf,
<http://www.maszglos.pl/wp-content/uploads/2013/04/Jak-zorganizowa%C4%87-spotkanie1.pdf> lub w kontekście dyskusji w ramach klubu filmowego http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/news-files/jak_przeprowadzic_pokaz.pdf, warto też obejrzeć filmik z krótkim wykładem na temat prowadzenia burzy mózgów <https://www.youtube.com/watch?v=q0ZSLfmbAQg>

⁵ W sieci istnieje wiele instrukcji, jak ją przygotować np. <http://www.netpr.pl/pl/press/web/rozwiwania/biura-prasowe/jak-napisac-dobry-komunikat-prasowy>

Pomóż podsumować efekty wykonanej przez młodzież pracy. Zaczynij od docenienia ich wysiłku. Wskaż, że to, co robili jest z pewnością formą zaangażowania w sprawę ich miejscowości (gminy, dzielnicy), co upoważnia ich do zaznaczenia tego na mapie aktywności mieszkańców. Jeśli to możliwe, zaproponuj wspólne uczczenie sukcesu w formie pikniku, rajdu rowerowego itp.

Refleksja nad tym, czego się nauczyli realizując działania, może przebiegać w następujący sposób: Poproś, by siedli w kręgu i zastanowili się indywidualnie, jakich trzech rzeczy każdy z nich nauczył się realizując działania. Niech zastanowią się w milczeniu kilka minut, a następnie po kolei (w rundce lub na zasadzie „kto jest gotów”) opowiedzą o tym innym. Następnie poproś, by spotkali się w czterech grupach w których realizowali działania i podyskutowali o tym, co im pomagało, a co przeszkadzało we wspólnej pracy. Niech spiszą swoje refleksje, a następnie przedstawią wszystkim na forum. Podsumowaniem może być wspólna dyskusja o tym, „co zrobilibyśmy inaczej, realizując kolejny raz podobne działanie”.

CO DALEJ? MOŻLIWE ROZWINIĘCIA SCENARIUSZA

Opisane w scenariuszu działania mogą być rozwijane na różne sposoby umożliwiając młodzieży zdobywanie kompetencji związanych ze współpracą w zespole, planowaniem i realizacją działań, refleksją nad sposobami uczenia się.

Oto kilka możliwych kierunków tego rozwoju:

- zaplanowanie i realizacja przez młodzież działania w środowisku lokalnym, odpowiadającego na jakąś konkretną potrzebę mieszkańców. Więcej informacji na temat tego typu pracy z młodzieżą znaleźć można między innymi:
  - http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/CEO/davBinary/Publikacje/prezydencja_publicacja-druk.pdf
  - http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/CEO/davBinary/Publikacje/broszura_mob_pdf.pdf
  - http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/CEO/davBinary/Publikacje/20_lat_wspolnie.pdf
- przeprowadzenie kampanii społecznej zachęcającej mieszkańców do angażowania się w sprawy miejscowości (gminy, dzielnicy). Młodzież może w tym przypadku wykorzystać informacje zebrane przez grupę I i III w drugiej części scenariusza, np. formułując przekaz kampanii odnieść się zarówno do tego, co motywuje mieszkańców już aktywnych, jak i do barier wskazywanych przez tych mniej aktywnych;

jednym z czynników, który może zachęcać mieszkańców do aktywności może być wspólna wizja tego, co się w wyniku tej aktywności zmieni i jakie korzyści przyniesie. Młodzież może zaprosić mieszkańców do stworzenia „wspólnej wizji naszej miejscowości” za 5 czy 10 lat. Może to mieć formę wywiadów, z których wyłania się obraz tego, co marzy się mieszkańcom. Może też być zaproszeniem na piknik rodzinny, podczas którego mieszkańcy rysują elementy tej wizji np. kolorową kredą na asfalcie, flamastrami, kredkami lub farbami na wielkim arkuszu papieru w kształcie konturu miejscowości. Efekt

pracy mieszkańców, odpowiednio udokumentowany, może zostać przedstawiony przed debatą na temat wizji z udziałem władz lokalnych.

Autor: Jacek Królikowski